

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

มนุษย์ต้องอาศัยการเรียนรู้และการสังสมประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม รู้จักเผชิญและแก้ปัญหาโดยอาศัยสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ และคุณธรรม เพื่อพัฒนาชีวิตครอบครัว และสังคม ไปสู่จุดหมายปลายทางอันพึงประสงค์ การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทาง เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทุกอย่างที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามค่านิยมที่ถูกต้องของสังคมที่อาศัยอยู่ (Good, 1973 : 202)

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมศึกษา จัดเป็นมวลประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็น สามารถเอื้อกูลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตตนเองและธรรมชาติที่แวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รู้จักนำประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ คุณลักษณะที่ควรเกิดแก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีดังนี้

- 1) ความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
- 2) มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมและธรรมชาติ มีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
- 3) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้

4) มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

6) มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7) เข้าใจหลักของการอยู่ด้วยกันในสังคม โดยตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติในขอบเขตแห่งสิทธิ เสรีภาพ

8) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและความเป็นเอกราชของชาติ เทอดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (กรมวิชาการ, 2534 : 25)

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสามารถในการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงชีวิตของมนุษย์ แต่การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 จนถึงปีการศึกษา 2536 พบว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ คือ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.46, 61.20, 61.40, 60.88, 69.91 และ 69.91 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538 : 5) ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้คือ ร้อยละ 70 แสดงว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตยังไม่บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

ปัญหาสำคัญในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพราะพรหม โภจนมมาลัย (2526 : 38-44) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนส่วนมากขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบหรืออ่านเพิ่มเติม
- 2) โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อที่จะช่วยเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้

- 3) ครูผู้สอนยังคงใช้การบรรยายเป็นส่วนใหญ่
- 4) ครูใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่นน้อย
- 5) ครูผู้สอนมุ่งสอนเนื้อหาและความจำแทนที่จะเป็นการจัดประสบการณ์

ที่กว้างขวางและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

วารี ภิระจิตร (2531 : 237-239) เสนอปัญหาทั่วไปในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนี้

- 1) ผู้สอนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอน
- 2) ผู้สอนไม่เข้าใจการตั้งความมุ่งหมายเชิงมโนธรรม
- 3) ผู้สอนขาดความสนใจในการค้นคว้าหาความรู้
- 4) สิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการสอน
- 5) เนื้อหาทางด้านนามธรรม สอนค่อนข้างยาก
- 6) ผู้สอนไม่ใช้สื่อการสอนหรือใช้ไม่เป็น
- 7) ผู้สอนขาดความสนใจและความกระตือรือร้นในการปรับปรุงการสอน
- 8) ผู้สอนไม่รู้เทคนิควิธีสอน
- 9) ผู้สอนใช้วิธีสอนแบบอ่านจากตำราให้นักเรียนฟัง

ผลจากการสัมมนาหลักสูตรการประถมศึกษา ในวันที่ 22-25 เดือน

กรกฎาคม พุทธศักราช 2530 ได้สรุปปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้ดังนี้

1) การวัดยังเน้นเนื้อหามากกว่าความเข้าใจในหลักการ เครื่องมือวัดยังมีคุณภาพไม่ดีนัก

- 2) ครูไม่ค่อยสอนตามแผนการสอน
- 3) หนังสืออ่านเพิ่มเติมยังมีน้อย
- 4) ขาดการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 5) ครูยังสอนแบบไม่บูรณาการ (กรมวิชาการ, 2530 : 33-34)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอยู่ที่ตัวครู ได้แก่ ครูไม่สอนตามแผนการสอน ครูไม่เข้าใจจุดประสงค์ในการสอน ครูยังไม่สอนแบบบูรณาการ ครูขาดการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้นักเรียน ครูขาดความสนใจในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ครูไม่เข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผล การเรียน

ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ครูจึงต้องรู้ถึงวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย วิธีการสอนที่ดีย่อมทำให้ผู้เรียนพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ปัจจุบันแนวคิดทางการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนไป พฤติกรรมการสอนของครูจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย (อลงกรณ์ จันทรารมณ, 2526 : 35-42) ครูต้องพัฒนาการสอนของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุด ดังเช่นที่ บลูม (Bloom, 1981 : 10) กล่าวว่า ถ้าหากผู้สอนได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น จะส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่บูรณาการเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเข้าด้วยกัน (จ่านง พรายแถมแข, 2533 : 2) การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจึงต้องใช้เทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ วิธี โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการเรียนและจุดเน้นของสาระสำคัญ เช่น การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบโครงการ การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การทำงานกลุ่ม ฯลฯ การดำเนินการสอนต้องจัดให้สัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ดี และสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถภาพทางการสอนของครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่ง

ผลต่อผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นพฤติกรรมกรรมการสอนของครูจึงเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหลายจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 3 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงดำเนินการคัดเลือกครูผู้สอนดีเด่นในแต่ละกลุ่มวิชาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูทั่วไป การคัดเลือกใช้เกณฑ์พิจารณาที่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านความสัมพันธ์และการบริการ ด้านคุณลักษณะเฉพาะตัวครู และด้านธุรการและการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 : 17-25) จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เป็นที่ยอมรับว่า ครูที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูผู้สอนดีเด่นในแต่ละกลุ่มวิชาย่อมมีคุณสมบัติครบถ้วน มีความรู้ ความสามารถในการสอนกลุ่มวิชานั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูทั่วไป

ฉะนั้น การศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่นจะทำให้ทราบถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น ในเขตการศึกษา 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น
ระดับจังหวัด ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 3

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น
ในด้านต่อไปนี้

- 2.1.1 ด้านการเตรียมการสอน
- 2.1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.1.3 ด้านการใช้สื่อการสอน
- 2.1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น

ความสำคัญและประโยชน์

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยครั้งนี้ แยกกล่าวเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้

ผลจากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น ในด้านการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูผู้สอนพิจารณา ปรับปรุงและส่งเสริมพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่นระดับจังหวัด อันดับที่ 1 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2537 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 3 ได้แก่ จังหวัดชุมพร สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง จำนวน 15 คน
2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่น โดยศึกษาพฤติกรรมในด้าน ต่อไปนี้
  - 2.1 ด้านการเตรียมการสอน
  - 2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.3 ด้านการใช้สื่อการสอน
  - 2.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาถึงพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูดีเด่นครั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าครูที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่นทุกคนยังคงมีพฤติกรรมสอนที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ อันเป็นคุณลักษณะที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติคาดหวังต่อผู้ที่ได้รับเกียรติคุณในการที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมสอน หมายถึง การกระทำซึ่งการแสดงออกในการปฏิบัติการสอน ตั้งแต่การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน
2. ครูดีเด่น หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 3 ซึ่งได้แก่ จังหวัดชุมพร สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่นระดับจังหวัด อันดับที่ 1 ตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ในแต่ละปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535-2537
3. การเตรียมการสอน หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในด้านการเรียนการสอน การกำหนดจุดประสงค์ วิธีสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน เพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การเลือกเทคนิคและวิธีสอน การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลา และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อผู้เรียน
5. สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือนำมาใช้ในการจัดห้องเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดี
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบความสามารถของผู้เรียนในด้านเนื้อหา เจตคติ ทักษะและกระบวนการ ซึ่งมีการวัดผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน